

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRADE 12

VISUELE KUNSTE V1

FEBRUARIE/MAART 2014

MEMORANDUM

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 20 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat met die nasien begin word:

1. Hierdie vraestel bestaan uit TIEN vrae. Leerders moet enige VYF vrae vir 'n totaal van 100 punte beantwoord.
2. Dit is BAIE BELANGRIK dat voorsiening gemaak word vir die leerder in baie gevalle:
 - Leerders moet krediet ontvang vir hul eie menings en idees in antwoorde.
 - Krediet moet ook aan laterale denke gegee word.
 - Dit is ook belangrik dat argumente en stellings goed beredeneer en gemotiveer word deur verwysings na spesifieke faktore.
3. Vrae en onderafdelings van vrae moet duidelik en korrek genommer wees. Kolpunte ('Bullets') dien gewoonlik as riglyne om leerders te help om hul antwoord te struktureer.
4. Inligting en kunswerke bespreek in een antwoord, mag nie krediet kry as dit in ander antwoorde herhaal word nie, maar kruisverwysings tussen kunswerke is toelaatbaar.
5. Leerders moet die naam van die kunstenaar en die titel van elke kunswerk noem, waar van toepassing.
6. Leerders mag beide twee- en driedimensionele kunswerke in enige antwoord bespreek, waar van toepassing.
7. ***Onthou dat baie leerders hierdie voorbeelde sal bespreek, terwyl hulle dit nog nooit gesien het nie. Nasieners kan daarom nie feitlike, akademiese inligting verwag nie. Hulle moet uit hul eie ervarings, kulture en interpretasies van die kunswerke put, binne die konteks van die vraag. Daarom moet nasieners onbevooroordeeld en buigbaar wees in die merkproses.***

ALGEMENE INLIGTING VIR NASIENERS

- Hierdie memorandum moet dien as 'n riglyn vir nasieners sowel as 'n onderrigmiddel. Daarom is die memorandum vir sekere vrae in groter diepte behandel sodat die materiaal as onderrigmiddel gebruik kan word. Ander dele van die memorandum kan slegs 'n voorgestelde gids wees.
- LET WEL: Nasieners word aangemoedig om leerders te beloon vir wat hulle weet, eerder as om hulle te straf vir wat hulle nie weet nie.
- Alhoewel die inligting vir die vrae puntsgewys gegee word, moet leerders in opstel-/paragraafformaat skryf en hul inligting op 'n holistiese wyse bespreek.
- Leerders moet alle vrae in VOLSINNE of PARAGRAWE beantwoord, volgens die vereistes van elke vraag. Puntsgewyse antwoorde sal nie volpunte behaal nie.
- Nasieners moet verwys na die Visuele Kunste VAR-dokument se matriks(bl.s24) om 'n riglyn te kry om die vlakke van prestasie te assesser.

Assessering van leerders se vermoë om voorbeelde van visuele kultuur te ontleed en daarop te reageer

PRESTASIE-KODE	LEERUITKOMS 4: VISUELEKULTUUR-STUDIES ✓
7 Uitstekend 80–100%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer uitstekende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer uitstekend ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon buitengewone insig en begrip en gebruik uiteenlopende benaderings.
6 Verdiensielik 70–79%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer 'n goed ontwikkelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uitstekende vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer hoogs ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon uitstekende insig en begrip.
5 Substansiële 60–69%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer substansiële vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon substansiële vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer goed ontwikkelde skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n goeie vlak van insig en begrip.
4 Gemiddeld 50–59%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer gemiddelde vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon gemiddelde vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer bedrewe skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n redelik goeie vlak van insig en begrip.
3 Bevredigend 40–49%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer bevredigende vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon bevredigende vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer bevredigende skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n bevredigende vlak van insig en begrip.
2 Elementêr 30–39%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer slegs 'n basiese vermoë om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon beperkte vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer basiese skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon 'n elementêre vlak van insig en begrip.
1 Nie behaal nie 0–29%	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstreer min of geen vermoë nie om kunswerke in verhouding met hul kulturele, sosiale, politiese en historiese kontekste te analiseer en daarop kommentaar te lewer. • Toon uiters beperkte vermoë in die gebruik van gepaste visuele kunsterminologie. • Demonstreer beperkte skryf- en navorsingsvaardighede in die studie van kuns. • Toon min of geen begrip of insig nie.

VRAAG 1: DIE OPKOMENDE STEM VAN SWART KUNS

Alledaagse tonele inspireer kunstenaars voortdurend om gebeurtenisse op 'n kreatiewe wyse vas te vang en te dokumenteer.

1.1 August Macke (FIGUUR 1a) en Gerard Sekoto (FIGUUR 1b) het albei tonele van mense op straat geskilder.

Leerdere moet 'n vergelykende analise van die twee werke skryf waarin hulle die volgende bespreek:

- Komposisie
- Onderwerp
- Ruimte/Diepte
- Die gebruik van kleur
- Die atmosfeer en stemming
- Die gebruik van die figuur/figure in elke werk
- Watter kunswerk, dink die leerder, het die grootste visuele impak? Hy/Sy moet die antwoord motiveer.

FIGUUR 1a: August Macke, **The Hat Shop (Die Hoedewinkel)**, olieverf op doek, 1913.

Macke was 'n stigterslid van die Duitse Ekspressioniste groep bekend as *Der Blaue Reiter*. Hy is beïnvloed deur Impressionisme, Fauvisme en Kubisme. Winkelvensters, veral dié met vroue wat voor die venster staan, het hom gefassineer. In **Die Hoedewinkel**, staan 'n welgeklede vrou alleen voor die winkelvenster, wat 'n verskeidenheid kleurvolle hoede tentoonstel. 'n Donker skaduwee aan die linkerkant van die komposisie sinspeel op 'n metgesel wat geduldig vir haar naby wag. Haar rok van donkerrooi en gele bind met die hoede-uitstalling in die winkelvenster. Die vrou is gesigloos – 'n anonieme koper wat baie lyk soos 'n kleremakerspop. Macke het 'n gebalanseerde komposisie geskep wat gloei met kontrasterende kleure. Die diagonale lyne van die gebou lei na die vrou wat die fokuspunt word. Hy slaag daarin om 'n kombinasie van abstrakte komposisie en figuratiewe beskrywing te skep. Macke konsentreer op die uitbeelding van gevoel en atmosfeer en poog nie om die objektiewe (fisiese) realiteit uit te beeld nie. Die steengrys fasade van die gebou toon prominente patina – hierdie diamantvormige patrone teen die muur word herhaal in die kristalhelder refleksie en deursigtige glas van die vensters soos dit die lig speels breek en reflekteer.

FIGUUR 1b: Gerhard Sekoto, **Outside the Shop (Buite die Winkel)**, olieverf op doekbord, 1947.

Sekoto was 'n kunstenaar wat baie sensitief die siel van sekere gemeenskappe in Suid-Afrika vasgevang het. Deur sy volwasse begrip van kleur, was dit binne sy vermoë om 'n sin van atmosfeer en beweging vas te vang.

In **Buite die Winkel** is 'n storie wat afspeel, met die statige vrou wat die straat af loop en grasieus 'n bondel op haar kop balanseer, met haar baba op haar rug. 'n Ou man sluimer in op die stoep van 'n winkel terwyl twee vroue aan die regterkant van die komposisie besig is om 'n bietjie te skinder en 'n welgeklede man hulle nader, en 'n jeugdige wat by die winkelvenster rondslinger.

Die dramatiese komposisie is in twee gedeeltes deur 'n diagonale lyn wat die kyker se aandag na die middel trek. Deur die helder sonlig word die toneel in blokke van lig en skadu verdeel, wat die skildervlak beklemtoon, en die figure is vereenvoudig en tonaal gemodelleer vir beeldhouagtige effek. Duidelike naturalistiese detail was minder belangrik vir die kunstenaar as om atmosfeer te skep en sielkundige inhoud oor te dra. Die figuur in die voorgrond wat insluimer, suggereer 'n atmosfeer van middaglomerigheid wat die plek deurdring, en die kunstenaar duidelik baie tuis en gemaklik voel.

(10)

1.2 Leerders moet TWEE kunswerke bespreek wat hulle bestudeer het, waarin die kunstenaar(s) interessante gebeurtenisse uit hul eie tyd uitbeeld.

Hulle moet die volgende in hul antwoord insluit:

- Name van kunstenaar(s) en kunswerke
- Die tipe onderwerp gebruik
- Inspirasies en invloede wat in elke werk gesien word
- Gebruik van komposisiemiddele, tegnieke, styl en formele elemente

(10)
[20]

VRAAG 2: SOEKE NA 'N AFRIKA-IDENTITEIT IN SUID-AFRIKAANSE KUNS

San-rotskuns het baie Suid-Afrikaanse kunstenaars geïnspireer om hul kulturele erfenis op 'n unieke manier uit te beeld.

2.1 Leerders moet bespreek hoe Pippa Skotnes (FIGUUR 2b) en Walter Battiss (FIGUUR 2c) die San-invloed gebruik het om hul eie, persoonlike interpretasies te skep.

Hulle moet die volgende oorweeg in hul antwoord:

- Die gebruik van beelde en simbole
- Invloede van ander kunsbewegings
- Komposisie
- Visuele verwysing na San-beelde in FIGUUR 2b en FIGUUR 2c

Leerders moet verwys na hoe San rotskuns (FIGUUR 2a) 'n direkte invloed op die werke van Skotnes (FIGUUR 2b) en Battiss (FIGUUR 2c) gehad het.

Voorbeelde van San Rotskuns skilderye kan gevind word oral in Suid-Afrika. Die styl daarvan het mettertyd verander. Aan die begin was die skilderye simbole – enkele figure en diere uitgebeeld in een kleur – silhoeëtte in swart en rooi. Later het die werke tonaal geword, deurdat donkerbruin, rooibrui, wit en ander mengsels van kleur gebruik is. Dit het pragtige polichroom skilderye van diere gegradeer van beige tot wit tot 'n ligte rooibrui en dan tot donkerbruin. Diere word ook uitgebeeld met verkorte aansigte soos 'n bok wat terugkyk oor sy skouer. Die onderwerpe het ingesluit tonele wat aktiwiteite aandui soos transdansen, reëndans rituele en jag aktiwiteite. Die onderwerpmateriaal het ook ontwikkel, soos setlaars wat gearriveer het in die suidelike dele van Afrika. S word daar voorbeelde van waens, mans met gewere op perde, rooibaadjies van die Engelse soldate en Zoeloe-impies, uitgebeeld.

Die San-mense is kort, klein mense wat aangepas het by natuurlike omstandighede wat in sommige dele, soos die Suid-Weste, woestynagtig is. In hul skilderye het hulle die ledemate verleng, asof hulle die ekstra energie voorstel wat benodig word wanneer hulle langafstande hardloop tydens die jag.

FIGUUR 2b: Pippa Skotnes, *Untitled I (Ongetiteld I)*, gekleurde ets, 1992.

Pippa Skotnes het intensief gebruik gemaak van San Rotskuns beelde soos gevind in graverings, skilderye en piktogramme dwarsoor Suid-Afrika. Sy verwys na hierdie beelde en transformeer hulle in komplekse komposisies. Sy gebruik huidige argeologiese navorsing om haar beelde te verander. In hierdie ets word 'n boksagtige struktuur geplaas in die middel van die komposisie. In die boks is daar verskillende items/simbole. Bo-op die boks is daar 'n trop olifante. Voor die boks is daar drie organiese voorwerpe wat lyk soos implemente uit die steentydperk. Die verskillende simbole in hierdie werk sluit in: olifante, klippe, sirkelmotiewe, silhoeëtte van 'n skip, klein vlae en jagimplemente. Die betekenis van die simbole is nie baie duidelik nie, byvoorbeeld, die kruise deur die twee olifante kan dui op die uitwissing van die San deur kolonialisme (die skip). Die kleur is aards en stem ooreen met die wat die San gebruik het. Die werk gee die gevoel van 'n artefakte. Enkele beelde het driedimensionele kwaliteite. In die kombinasie van ongelyksoortige beelde herinner die werk ons aan Surrealisme en Joseph Cornell.

FIGUUR 2c: Walter Battiss, *The Painter and the Rock (Die Skilder en die Rots)*, afdruk, 1957.

Vir baie jare was Battiss bekend as die 'Boesmanskilder'. Battiss het baie gedoen om die ryke erfenis van die San bekend te stel en het boeke geskryf oor die kuns. Vir Battiss was dit 'n betekenisvolle kuns, en in sy eie werke lei dit tot die verandering van naturalisme en die skep van simboliese vereenvoudiging en skematiese uitbeelding sonder perspektief en skaduwee. Hy was aangetrokke tot die lewendigheid, die simboliese eenvoud en magiese skema van hierdie werke. In hierdie afdruk word die vorms vereenvoudig sonder detail. Die dun verlengde figure in die Afrika simbool van die mens. Battiss beeld in hierdie afdruk die skilder aan die linkerkant voor wat die rots verf. Op die rotse is verskillende piktogramme/vorms. Die werk is figuratief met gestileerde verwysing na die realiteit. Hy vereenvoudig sy vorms, elimineer *chiaroscuro* en anatomiese detail. Hy stiler diere en mense en plaas hulle in nie-illusionistiese ruimtes. Hy neem die gebruik van groot, plat kleurvlakke met min perspektief of modellering oor by die San-kuns. Ook die gevoel van palimpses geskep wat deur die getekstureerde agtergrond geskep word. Ander invloede op hierdie werk sluit in primitiewe Afrika motiewe en simbole, Midde Oosterse kalligrafie en dekorasie. Daar is ook 'n sterk invloed van modernistiese style van Fauvisme tot Popkuns.

(8)

2.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hulle enige TWEE kunswerke analiseer wat hulle bestudeer het wat verskillende kulturele invloede toon.

Hulle moet na die volgende in hul antwoord verwys:

- Naam/Name van kunstenaar(s) en titels van kunswerke
- Verskillende kulturele invloede
- Formele kunselemente
- Boodskap wat aan die kyker oorgedra word

(12)
[20]

VRAAG 3: KUNS EN POLITIEK: WEERSTANDS- OF PROTESKUNS

FIGUUR 3a is een van 'n reeks etse deur die Spaanse kunstenaar, Francisco de Goya, met die naam ***Disasters of War (Rampspoed van Oorlog)***. In hierdie werke beeld Goya die onmenslikheid van die mens gedurende oorlogssituasies uit, waarin daar geen helde of glorie is nie; slegs pyn, lyding en dood.

FIGUUR 3b is een van 'n reeks voortgaande etse deur die Suid-Afrikaans kunstenaar, Diane Victor. Die kunswerk, ***Blind Rise (Blinde Hoogte)***, uit die reeks ***Disasters of Peace (Rampspoed van Vrede)*** is deur Goya geïnspireer. Hierdie afdrucke raak verskillende sosiaal-politieke kwessies aan wat deur die inwoners van die 'nuwe' Suid-Afrika verduur is.

3.1 Leerders moet 'n kritiese analise skryf van hierdie twee kunswerke (FIGURE 3a en 3b) deur na die volgende te verwys:

- Die 'storie' wat in elke kunswerk vertel is
- Hoe die 'storie' vertel word, deur verskillende oogpunte, fokuspunte en komposisie te bespreek
- Die effektiwiteit van die media in die vertel van die 'storie'
- Die moontlike boodskap/interpretasie van FIGUUR 3b. Waarom sien Victor hierdie werk as 'n 'rampspoed van vrede'?

FIGUUR 3a: Francisco de Goya, ***And No Help Came, Disasters of War No. 15 (En Geen Hulp Kom Nie, Rampspoed van Oorlog Nr.15)***, ets en akwatint, 1812–1814.

Hierdie werk vorm deel van die ***Rampspoed van Oorlog***-reeks van afdrucke deur Goya geskep. In 1808 het Napoleon se troepe Spanje binnegeval en die Spaanse koning onttroon. Vir vyf jaar het die Spaanse mense 'n stryd gevoer vir hulle vryheid. Hierdie druk is 'n visuele protes teen die geweld en oorlog tussen Napoleon se Franse Ryk en Spanje. Goya was diep geraak deur hierdie oorlog. In die geheim het Goya begin werk aan 'n reeks van drukke, ***Rampspoed van Oorlog*** wat die brutaliteit en afsku van die oorlog meer barbaars uitbeeld as voorheen. Hy was 62, sy gesondheid was swak en hy was amper doof. Dit is nie gepubliseer tot 1863, 35 jaar na sy dood nie. Die storie in hierdie druk is hoe die Franse soldate die Spaanse burgers dood maak en martel. In die agtergrond is Franse soldate besig om Spaanse burgerlikes tereg te stel. Die Franse soldate vorm 'n doeltreffende slagtingsmasjien. Hierdie afdruck beeld die strak motief van geweerlope uit wat die prentvlak binnedring, maar Goya laat die eintlike skutte uit. Hierdie dehumanisering van die skutte, beide letterlik en metafories, benadruk die onmenslikheid van die skuldiges. In die voorgrond sien ons 'n dooie man in verkorte aansig. Die Franse soldate en die dooie man lyk soos die figure in Goya se grootse skildery, ***Die Derde Mei, 1808***. Die fokuspunt is die lang, geblinddoekte figuur wat aan die houtpaal vasgemaak is. Die houtpaal sny die beeld in twee dele. Die lope van die gewere lei die oog na hierdie figuur. Dit wil voorkom of die toneel in die nag afspeel, buitekant in 'n verlate landskap. In hierdie afdruck verskaf lig en donker die middel om die waarheid te toon. Die lyn definieer nie alleenlik die vorms nie, maar haal dit tot stand. Hierdie realistiese uitbeelding van oorlog in hierdie reeks word dikwels vergelyk met moderne oorlogsfotografie.

In hierdie werk beeld Goya die onmenslikheid van die mens tydens oorlog uit. Daarin verander oorlog die mens in diere. Daar is geen helde van glorie nie, net pyn, lyding en dood. Dit is 'n tydlose simbool van die kontradiksie tussen goed en kwaad, lig en donker, lewe en dood. Goya se uitbeelding van marteling en komplekse psigologiese fases transformeer die onbeskryflike in gepaste onderwerpe van kuns.

FIGUUR 3b: Diane Victor, *Blind Rise, Disasters of Peace Series (Blinde Hoogte, Ramspoed van Vrede-reeks)*, ets, 2006–2008.

Diane Victor se *Ramspoed van Vrede* is 'n steeds voortgaande reeks van etse geïnspireerd deur *Ramspoed van Oorlog* deur Goya. Volgens Victor: **'Die beelde waarmee ek werk is geneem uit ons daaglikse mediadekking van onlangse en amper alledaagse gebeure in koerante, op TV en oor die radio of sosiale en kriminele aksies van geweld en aanhoudende onnodige sterftes- gereelde gebeurtenisse wat so dikwels plaasvind dat die publiek nie langer enige beswaar maak daaromtrent nie - tog vorm dit ramspoed tydens tye van vrede.'**

In hierdie afdruk toon Victor die moderne stedelike Suid-Afrika. Dit toon die hoofweg van 'n groot stad tydens spitsverkeer. Aan die bokant links ontknoop die paaie en verkeer in 'n plan van 'n dorp of voorstad. Die regterkant van die afdruk toon 'n naby aansig van twee motors vermoedelik op 'n brug. Die 'ramspoed van vrede' in hierdie geval is die bekende bedelaars by die twee motors. Voor word die blinde bedelaar uitgebeeld met haar stok, ondersteun deur 'n jonger vrou wat 'n beker vashou vir geld. Die man wat die voorste motor bestuur, ignoreer die bedelary. Sy sonbril is simbolies van sy 'blindheid' teenoor die toestand van hierdie bedelaars. Die kyker voel asof hy/sy langs die bedelaars staan. Die fokuspunt is die twee groot bedelaars aan die regterkant en die man wat die voorste motor bestuur. Die sterk diagonale lyn gevorm deur die brug, lei die oog na die groep. Daar is vele 'ramspoed' en potensiële 'ramspoed' in hierdie werk wat spreek van sosiale aspekte. Daar is die opgehoopde paaie gevul met hewige verkeer wat aandui dat 'n groot aantal mense private vervoer kan bekostig. Aan die anderkant lewe baie mense onder die broodlyn en moet hulle bedel om te oorleef. Dit is 'n 'ramspoed van vrede' in Suid-Afrika dat daar so 'n groot verskil is tussen ryk en arm. Die hewige verkeer kan ook verwys na die massiewe verstedeliking van Suid-Afrika wat kan lei tot omgewings- en sosiale probleme. Victor het aan die bokant van die ets geskryf *'die blinde wat die blinde lei'*. Dit kan verwys na die blinde bedelaar met haar stok – is sy werklik blind of is dit net 'n manier om simpatie te kry. Die medium van ets (swart en wit) herinner ons aan gedrukte koerant strokiesprente wat satiriese sosio-politiese stellings maak. (8)

3.2 Leerders moet enige ander TWEE spesifieke kunswerke bespreek wat hulle bestudeer het, wat konflik situasies en/of ander ongeregthede in die samelewing reflekteer.

Hulle moet die volgende by hul antwoord insluit:

- Naam/Name van die kunstenaar(s)
- Titels van die kunswerke
- Kwessies wat in die kunswerke aangeraak word
- Styl van die werk
- Die gebruik van formele kunselemente
- Betekenis en interpretasie

(12)
[20]

VRAAG 4: KUNSVLYT ('CRAFT') EN TOEGEPASTE KUNS

Die vroue van die Mapula-borduurprojek word dikwels deur boeke, tydskrifte en koerante geïnspireer, asook deur hedendaagse nuusgebeurtenisse en aspekte van populêre kultuur, in die skepping van hul unieke stukke.

Die Britse kunstenaar, Grayson Perry, is deur tradisionele stories geïnspireer en neem godsdienstige beelde oor dan geïnterpreteer word in tapisserieë wat op Vlaamse digitale, gerekenariseerde weeframe gewef word en binne een en 'n halwe dag voltooi word.

4.1 Leerders moet aandui of hulle dink dat dit belangrik is vir kunsvlytkunstenaars om meer modern te wees en bewus te wees van hedendaagse tendense, of dink hulle dat dit sal beteken dat tradisionele kunsvlytvorme vir ewig verlore sal gaan?

Hulle moet verwys na die visuele beelde verskaf in FIGUUR 4a en 4b en 'n paragraaf skryf waarin hulle die kwessie debatteer, deur die volgende in aanmerking te neem:

- Tradisionele kunsvlytvorme wat steeds in Suid-Afrika gebruik word
- Hoe vlytkunstenaars hierdie tradisionele tegnieke aangepas en gemoderniseer het
- Die gebruik van tradisionele/moderne materiale

Tradisionele kunsvlytvorms steeds in Suid-Afrika gebruik:

Baie tradisionele kunsvlyte word steeds in Suid-Afrika beoefen soos die Mapula borduurprojek wat vaardigheidsontwikkeling vir vroue in die Winterveld skep.

Voorgenome naaldwerk gemeenskappe word beskou as 'n middel om vroue in staat stel wat andersins, op sy beste, slegs 'n klein inkomste kan bekom deur per geleentheid te kan werk, met die vooruitsig om 'n beter vergoeding te ontvang. Die intensie was ook om die vroue die geleentheid te bied vir kreatiewe bevrediging, en word beskou as 'n manier om hulde te bring aan plaaslike kunsvorms.

Leerders mag ook ander vlyte en kunstenaars noem wat verskillende vorme van kunsvlyt beoefen.

Hoe kunstenaars tradisionele tegnieke aangepas en gemoderniseer het en die gebruik van tradisionele en moderne materiale.

Die vroue by Mapula word geïnspireer deur beelde in koerante, tydskrifte en ander gedrukte materiaal. Alhoewel baie naaldwerkers by Mapula die keuse uitoefen om voorstellings te maak van die plaaslike dierelewe, sluit die projek ook 'n aantal kunstenaars waarin fokus op kontemporêre nuusgebeurtenisse en aspekte van populêre kultuur.

Grayson Perry pas die tradisionele vlyt van weef aan om by die moderne metode van digitale weef op digitale weefbalke te pas. Die gebruik van 'n digitale weefbalk is 'n vinnige metode en kan binne 'n paar dae gedoen word. Die kunstenaar is verantwoordelik vir die ontwerp van die kunswerk en nie die fisiese weef van die werk nie wat op 'n ander plek gedoen word. Die kunstenaar kan 'n onmiddellike sosiale kommentaar lewer wat steeds relevant kan wees. Die kwaliteit en effek van die tapisserie word nie prysgegee nie.

Perry is 'n groot uitbeelders van kontemporêre lewe, in wie se werke sentiment en nostalgie ondermynend langs vrees en angs geplaas word. Hy vermeng teks en figuratiewe illustrasie om sy eksentriek boodskap oor te dra. Teks word 'n konseptuele gereedskap vir die post-moderne kunstenaars en Perry hou daarvan om dikwels sy betekenisvolle teks en beelde te skei, met die doel om ons emosionele verafgodery van ikoniese handelsname te bevraagteken.

(6)

4.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hulle die werke van enige TWEE kunsvlyt kunstenaars wat hulle bestudeer het bespreek.

Hulle moet spesifiek verwys na die volgende in hul opstel:

- Die naam van die kunsvlytkunstenaars.
- Die tipe kunsvlyt wat geskep word.
- Gebruik van materiale.
- Funksie.
- Die gebruik van tradisionele en/of kontemporêre tegnieke.
- Die gebruik van dekoratiewe elemente.
- Enige ander relevante inligting in verband met elk van die kunstenaars wat bespreek is.

(14)
[20]

VRAAG 5: KUNS EN MAG

Gedenktekens en gedenkkunswerke kom in enige fatsoen en vorm voor. In 1998 het die Suid-Afrikaanse kunstenaar, Deborah Bell, 'n reeks monumentale potte geskep om die slagoffers van apartheid te herdenk – veral die moeders en kinders wat gely het onder die verlies van hul geliefdes.

5.1 Leerders moet bogenoemde stelling bespreek deur die beelde in FIGUUR 5a, 5b, 5c en 5d te analiseer en bespreek.

Hulle moet die volgende in hul antwoord oorweeg:

- Die betekenis van die titel wat Deborah Bell aan hierdie kunswerke gegee het
- Die vorm en grootte van die potte
- Die stemming wat deur die gesigte op die potte geskep word
- Ander dekoratiewe kenmerke
- Die verskil tussen hierdie potte en ander tradisionele Afrika-kleipotte
- Of hulle voel dat 'n kleipot 'n kunswerk kan word wat belangrike nasionale gebeurtenisse/kwessies herdenk. Hulle moet redes verskaf.

Agtergrond van die Huilende Potte

Deborah Bell het begin werk met die idee van die Huilende Potte gedurende die tyd van die Waarheid- en Versoeningsverhore. Afgesien daarvan dat sy getref gevoel het deur die wreedaardighede wat oopgeplek is, was sy oorweldig deur die droefheid van die vriende en die families van die slagoffers – spesifiek die vroue. Vir haar het hulle die simbole geword van die gruwels van ons geskiedenis.

Die gehuil en geweën was in baie opsigte suiwerend en uiteindelik het dit ook ander gruwels verteenwoordig soos in Rwanda, Burundi en Bosnië. Vir Bell het die geweën gegroei totdat dit simbolies geword het vir Moeder Aarde wat klaagliedere sing van die geskiedenis van die mensdom. Die vorm van die pot met die kop wat agteroor gegooi is in 'n anskreet met geen arms of bene nie – beklemtoon die pyn. Die bak van die pot word 'n noodkreet en 'n gebed.

Daar is egter 'n krag, 'n belofte van 'n nuwe begin, van geboorte, wat hierdie beeldhouwerke en tekeninge transformeer van beelde van slagoffers na beelde van belofte van mag.

- Die titel skep 'n gevoel van hartseer- dit stel 'n toneel voor van vroue gevul met hartseer – hul smart en foltering is tasbaar.
- Die vorm van die potte verskil. Hulle het groot lywe, moontlik simbolies van vrugbaarheid, maar hulle is nie funksioneel nie omdat hulle geen funksionele opening of lip vir gieting het nie. Koppe op lang nekke word gebruik, maar daar is geen ander liggaamsdele soos bene of arms nie. Dit maak dat die kyker fokus op die verdrietige gesig met toe oë soos in emosionele pyniging.
- Die koppe is almal agteroor gegooi asof in pyn. Die oë is slegs splete voorstellend van 'n geweën – mens kan amper die klank van die geweën en gehuil van die vroue hoor, dus word die hartseer en traumatiese gebeurtenisse beklemtoon.
- Die dekoratiewe gelaatstrekke op die potte dra by tot die visuele betekenis. Hierdie potte is versier in plekke met verhewe patrone op die oppervlak van die klei, baie dieselfde as die 'amasumpa' (verhewe patrone) gevind op kleipotte van die Zoeloes. Dit skep 'n visuele/tasbare getekstureerde oppervlak wat mooi kontrasteer met die gladde gepoleerde areas op die pot.
- Die verskille tussen die potte en tradisionele potte is dat Bell 'n kunswerk geskep het in teenstelling met 'n funksionele houër.
- Leerders kan noem dat hul voel dat 'n kleipot ook 'n kunswerk kan word wat 'n belangrike nasionale gebeurtenis/aspek kan herdenk. (8)

5.2 Leerders moet 'n kort opstel skryf oor enige ander gedenkgeboue, gedenktekens, beeldhouwerke of kunswerke wat hulle bestudeer het, wat hulle voel relevante voorbeelde is van hoe gebeurde in die verlede herdenk word en dus nooit vergeet word nie.

Hul opstelle moet die volgende insluit:

- Naam/Name van voorbeeld(e) en kunstenaar(s)/argitek(te)
- 'n Analise van die werk(e) in terme van die toepaslikheid daarvan om gebeurde uit die verlede te herdenk
- Die gebruik van materiale, tegnieke en dekoratiewe kenmerke
- Jou reaksie op hierdie voorbeeld, en motiveer waarom jy voel dat dit so suksesvol is as 'n gedenkwerk/gedenkgebou

(12)
[20]

VRAAG 6: DIE ROL VAN DIE FORMELE EN INFORMELE KUNSSENTRUMS IN DIE OPLEIDING VAN KUNSTENAARS IN SUID-AFRIKA GEDURENDE APARTHEID/POST-APARTHEID

Kunstenaars wat klasse by die Pollystraat Kunssentrum bygewoon het, het aspekte van Ekspresionisme in hul werke aangeneem. In Soweto Reflections (Soweto-refleksies) toon Ephraim Ngatane duidelik tekens van die omvangryke invloed wat Ekspresionistiese tendense in skilderkuns op hom gehad het.

6.1 Die tipe distorsie en abstraksie wat in die werke van Ngatane gesien word, is soortgelyk aan die werk van die skilder, Wassily Kandinsky.

Leerders moet 'n paragraaf skryf waarin hulle FIGUUR 6a met FIGUUR 6b vergelyk.

Hulle moet die volgende in hul antwoord oorweeg:

- Gebruik van lyn, vorm en tekstuur
- Gebruik van kleur
- Onderwerp
- Gebruik van tegniek(e)
- Gebruik van abstraksie en stilering

FIGUUR 6a: Ephraim Ngatane, **Soweto Reflections (Soweto-refleksies)**, olieverf op doek, 1970.

In hierdie beeld is daar min aandag gegee aan detail – die uitbeelding is amper abstrak, behalwe dat dit wel nog enkele figuratiewe elemente vertoon. Twee verwringde maar steeds toeganklike menslike figure staan in die middel van die komposisie. Daar is een minder toeganklike antropologiese figuur min of meer geplaas in die middel regs van die komposisie. Die omgewing is nie baie duidelik gedefinieer nie. Ngatane het gebruik gemaak van baie ekspressiewe kwashale wat dui op die rowwe townshipomgewing. Dit word gekenmerk deur 'n flambojante pallet wat bestaan uit hoofsaaklik kontrasterende primêre en sekondêre kleure. Hy inkorporeer los swart merke wat informele geboue aandui wat algemeen in townships en informele nedersettings voorkom. 'n Dikker skildermerk is gebruik om die menslike figure te illustreer.

Hy is begaan oor eksperimentering met die tegniese en/of formele aspekte van skilder, 'n kenmerk wat algemeen was in die werke van die vroeë abstrakte ekspresionistiese skilders van die weste.

In hierdie werk word die vorms van die huise en mense gefragmenteer totdat hulle feitlik disintegreer in ongestruktureerde en vloeiende vorms waaroor hy 'n ritmiese raamwerk van lyne plaas wat die verskeie elemente van die uitbeelding verbind.

Dit is duidelik dat Ngatane opleiding ontvang het wat Westerse formele tendense van abstraksie aangemoedig het.

FIGUUR 6b: Wassily Kandinsky, **Improvisation Number 30 (Improvisasie Nummer 30)**, olieverf op doek, 1913.

Die werk van Kandinsky *Improvisasie No.30*, 1913 (FIGUUR 6b) bestaan uit 'n kontrasterende warm en koel palet met swart skilderagtige gebare/lyne wat 'n figuratiewe objek aandui, dit is 'n kanon met borrelende rook uit die loop, amper asof dit nou net afgevuur is.

Enkele gekleurde organiese vorms wat uitgebeeld is in rowwe verfkwashale is willekeurig geplaas oor die hele komposisie. Die visuele effek kan opgesom word as 'n harmonieuse ekspressionistiese komposisie in kleur.

(10)

6.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hulle ten minste EEN spesifieke Suid-Afrikaanse gemeenskapskunssentrum bespreek wat hulle bestudeer het.

Hulle antwoord moet die volgende insluit:

- Die naam van die kunssentrum
- Die doel van die kunssentrum
- Hoe hierdie kunssentrum 'n bydrae tot Suid-Afrikaanse kuns gelewer het
- 'n Spesifieke bespreking van die werk(e) van ten minste EEN kunstenaar wat by hierdie sentrum opleiding ontvang het

(10)
[20]

VRAAG 7: MULTIMEDIA – ALTERNATIEWE KONTEMPORÊRE EN POPULÊRE Kunsvorms IN SUID-AFRIKA

Vir dekades was mynbou die ruggraat van die Suid-Afrikaanse ekonomie. Die meeste van die swart mynwerkers, wat gevaarlike werk ondergronds gedoen het, was trekarbeiders. Die mans is van hul families verwyder en behuising gegee in manshostelle wat oor die algemeen nie vir menslike inwoning geskik was nie.

7.1 Met verwysing na die stelling hierbo en die visuele bronne (FIGUUR 7a en 7b), moet leerders die volgende in 'n opstel bespreek:

- **Hoekom hulle dink dat albei die kunstenaars beddens gebruik as hul onderwerpmateriaal.**

Die beddens verwys na die manshostelle waarin die mynwerkers gebly het en wat oor die algemeen nie geskik was vir menslike gebruik nie. Die enigste ding wat hierdie myners dikwels gehad het in hierdie oorvol hostelle, was 'n bed. Die bed is 'n simbool van die lewe by die huis en rus, so is dit 'n gepaste simbool om die lewe van die trekarbeiders, weg van hulle families, uit te beeld.

- **Wat die beddens vertel omtrent die lewens van die mynwerkers.**

Michael Goldberg, *Hostel monument vir 'n trekarbeider*: Die werk spreek van die opgekropte lewe van die myners deur die gebruik van 'n drievlak-stapelbed. Die ruimte vir elke volwasse myner was baie klein. Dit vertel van 'n harde lewe sonder vryheid – die bed is sonder matras.

Lucas Seage, **Gevonde voorwerp**: Die bed is 'n simboliese interpretasie van die teenspoed en lyding op die myne en die verwydering van die families.

- **Waarom Seage sy kunswerk met glasstukke bedek het.**

'n Bed is veronderstel om gemaklik en veilig te wees. Deur die glasstukke by te voeg verander Seage metafories die bed in iets wat kan seermaak. Die glas verwys na die seer en gevaarlike lewe van die myners.

- **Wat die simboliese betekenis van die Bybel, tou en ketting in FIGUUR 7b is.**

Die Bybel was dikwels die enigste boek en tasbare besitting. Dit het ook aan hulle spirituele vertroosting gegee. Die ketting en tou verwys na die enghed van hulle omstandighede.

- **Verduidelik die verskille tussen die klinies geordende werk in FIGUUR 7a en die meer ekspressionistiese werk in FIGUUR 7b.**

In Goldberg se werk word 'n ordelikheid uitgebeeld, met die komberse almal aan dieselfde kant en op dieselfde manier gevou. Die enigste variasie is tussen die strooi, stokke en horings, maar dit vorm 'n netjiese blok en is geplaas in 'n reguit ry. Seage se gebruik van glasstukke in die middel van die bed lyk soos 'n ekspressionistiese skildery met sterk liniêre merke.

- **Waarom die kunstenaars besluit om menslike figure uit te sluit in hul werke**

Dit maak 'n algemene stelling en verwys nie na individuele figure nie.

- **In hul eie woorde, die boodskap(pe) verduidelik in hierdie werke.**

Albei werke maak ons bewus van die swaarkry en onmenslike lewensomstandighede van die trekarbeider. (10)

7.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hulle die werk van enige TWEE multimediamkunstenaars bespreek wat hulle bestudeer het.

Hul opstel moet die volgende insluit:

- Name van kunstenaars en titels van kunswerke
- Beskrywing en analise van kunswerke
- Die gebruik van materiale en tegnieke
- Boodskappe en/of betekenis van die kunswerke
- Maniere waarop hierdie kunswerke die kyker se idee van kuns verryk en verbreed

(10)
[20]

VRAAG 8: KUNS EN DIE GEESTELIKE (SPIRITUELE) GEBIED – KWESSIES IN KUNS RAKENDE GELOOFSTELSELS EN DIE GEESTELIKE

'n Moeder se liefde het 'n geestelike (spirituele) verbintenis – ons almal benodig 'n moeder se warmte wat ons deurgaans vashou, in geboorte, in lewe, in dood.

8.1 Leerders moet enige TWEE beelde in FIGUUR 8a, 8b, 8c en 8d krities analiseer volgens die volgende:

- Deur die plasing van die figure in die komposisie te bespreek, moet hulle kommentaar lewer oor die verhouding tussen moeder en kind/kinders
- Die gebruik van media in hul gekose voorbeelde
- Die gebruik van uitdrukking op die gesigte en die gebruik van liggaamstaal
- Die omgewing waarin die figure geplaas is
- Die uitdrukking van geestelikheid (spiritualiteit)

FIGUUR 8a: Leonardo da Vinci, *The Virgin and Child with St Anne and John the Baptist (Die Maagd en Kind met St. Anne en Johannes die Doper)*, tekening, ongedateer.

Die tekening is monochromaties. Da Vinci gebruik hoofsaaklik aardse kleure, naamlik bruine, okers, gele, asook tekens van groen en blou. Hierdie komposisie bestaan uit twee volwasse figure, naamlik St. Anne en Johannes die Doper en twee kinders. Die figure is in die middel van die tekening geplaas en domineer die prentvlak. Die groep figure vorm 'n driehoekige vorm. Daar is 'n aanduiding van 'n landskap (berg) in die agtergrond wat perspektief skep. Die vloeiende drapeersels is pragtig vertolk en skep subtiele beweging. St. Anne en Johannes die Doper blyk aangenaam te verkeer, soos aangedui in hulle vriendelike uitdrukkings. Die kind op die regterkant kyk op na St. Anne en die baba se aandag is op die hand van Johannes die Doper. Sy hand met die gepunte vinger, asook sy voete, is nie so volledig uitgevoer nie en blyk onvoltooid te wees. Die tegnieke is nie superrealisties nie, maar ekspressiewe lyne is gebruik. Johannes die Doper is 'n Bybelse figuur wat verwys na die spiritualiteit van die tekening.

FIGURE 8b: Jenny Saville, *The Mothers (Die Moeders)*, olieverf op doek, 2011.

Hierdie figuratiewe skildery illustreer 'n verwagte moeder wat haar twee babas vashou. Die kunstenaar verf 'n raam op die doek wat die moeder en twee kinders omraam. Die raam simboliseer die waardevolle oomblik soos wat ons dikwels vasvang in 'n geraamde foto waarin 'n oomblik vir altyd vasgevang is. Die moeder domineer die prentvlak. Die figure is teen die suiwer wit agtergrond geplaas. Die agtergrond kan reinheid en onskuld aandui. Die moeder se uitdrukking is nie een van blydschap nie, maar toon tekens van pyn, ongemak, angs en wanhoop. Die baba in die voorgrond het sy oë styf toe en sy gesigsuitdrukking is een van ongemak. Die kunstenaar het sterk skildermerke gebruik in haar werk. Die dominante wit en vleeskleur is sag en subtiel. Die swart ekspressiewe lyne dui beweging aan. Die moontlike betekenis kan wees dat sy besig is om moederskap te hanteer, wat nie so glorieryk is nie, maar harde werk.

FIGUUR 8c: Suid-Afrikaanse Straatateljees, 'n *Deelnemende Fotografieprojek* deur Alexia Webster, Charlie Shoemaker en Asanda Kaka, fotografie, 2012, Blikkiesdorp.

'n Familieportret van 'n moeder en haar twee dogters.

'n Familie is gefotografeer in die straat buite hul huis. Die driehoekige groepering van die groep domineer die prentvlak. Die moeder kyk na die aanskouer met 'n vriendelike houding. Die klein seuntjie aan die regterkant lyk moeg. Die baba se aandag blyk afgelei te wees, en maak nie oogkontak met die kyker nie. Die plasing van die figure herinner ons aan die *Piéta* van Michelangelo wat aan ons die gevoel van spiritualiteit gee.

Ten spyte van die omstandighede waarin die mens is, in oorlog of vrede of armoede, viering van sukses, is die beelde wat ons die meeste waardeer, die beelde van onself, ons geliefdes en ons voorouers. 'n Familiefoto is 'n waardevol objek, veral as jy nie die middele het, ook nie die geld om foto's te laat druk nie of selfs nie eens 'n kamera besit nie.

'Die Straat Studios' is 'n deelnemende fotografie projek waar 'n formele buitelig studio (met rekwisiete en agtergrond) opgestel is op die hoek van 'n straat. Toegerus met 'n draagbare drukker, kan enige een wat wil, sit vir sy formele- familie-, individuele- of groeppfoto. Die foto is daar en dan verniet gedruk en die deelnemer kon dit huis toe neem.

Die idee agter die projek is geïnspireer deur die straatfotografie van die 1930-40's in Johannesburg wat 'n agtergrond op 'n straathoek opgestel het om mynwerkers in die stad te fotografeer, sodat hulle die beelde van hulself huis toe kon stuur na hul families.

FIGUUR 8d: Chelsea MacLachlan van die projek *Unaccompanied (Alleen)*, fotografie, Kaapstad, 2009.

Die titel dui aan dat die familie (moeder en kind) alleen en afgesonderd is. Die foto is binne in die sitkamer geneem. Daar is 'n kalender en prent op die linkerkant teen die muur en 'n tafel aan die regterkant wat afgesny is. Die moeder hou 'n geraamde swart en wit foto van haar eie ma vas; hierdie beeld verwys direk na die titel van alleen wees. Sy omhels haar kind en is geklee in gewone klere. Sy dra 'n groen romp en 'n rooi bloes, die kind dra 'n gestreepte oranje hemp. Alhoewel hulle nie in begeleiding is nie en alleen is, is die moeder en kind kalm en toon hulle tekens van geluk. Die geruite vloerplanke skep 'n patroon wat teen die eenvoudige wit bank en tafeldoek afsteek. Die moeder en kind toon 'n geringe ooreenkoms met die spirituele werk *Piéta* van Michelangelo. (8)

8.2 Leerders moet die werk van enige TWEE kunstenaars wat hul bestudeer het bespreek waarin die kunstenaar(s) geestelikheid (spiritualiteit) en/of godsdienstige kwessies uitbeeld.

In hul opstel moet hulle die volgende insluit:

- Name van kunstenaars
- Titels van kunswerke
- Die gebruik van formele kunselemente
- Styl en tegniek
- Kommunikasie van godsdienstige en/of geestelike (spirituele) kwessies deur die moontlike betekenis en interpretasies van hierdie kunswerke te bespreek

(12)
[20]

VRAAG 9: GESLAGSKWESSIES

Waarvan word klein dogtertjies gemaak, suiker, speserye en alles wat lekker is.
(What are little girls made of, sugar and spice and all things nice) (Ou kinderrympie)

9.1 Die reproduksies van kunswerke voorgestel in FIGURE 9a tot 9c is nie die tradisionele geïdealiseerde weergawes van jong meisies nie en dit mag 'n gevoel van ongemak by die kyker skep.

Leerders moet na die visuele bronne, FIGURE 9a tot 9c te verwys en 'n opstel skryf waarin hulle die geslagskwessies rakende die uitbeelding van die jong meisies bespreek.

Leerders moet na die volgende in hul opstel verwys:

- Styl en tegniek (Oorweeg die manier waarop die figure uitgebeeld is.)
- Moontlike boodskappe en betekenis in die werk(e) (Oorweeg die titel van elke werk.)
- Formele kunselemente
- Na hul mening, sê watter werke die mees opregte, eerlikste en mees realistiese boodskap uitdruk. Hulle moet hul antwoord motiveer.

FIGUUR 9a: Balthus, *The Golden Days (Die Goue Jare)*, olieverf op doek, 1944–1946.

Balthus verwerp die gewone konvensies van die kunswêreld. Hy toon 'n belangstelling in Kubisme, maar verwerp Picasso se kubistiese benadering. Sy styl is hoofsaaklik klassiek en hy is beïnvloed deur die meesters Massacio, Ingres, Goya, Courbet en Degas. Hy verf 'n jong meisie in haar puberteitsperiode in 'n erotiese en voyeuristiese houding.

Sy tegniek en komposisie is geïnspireer deur die pre-Renaissance skilders. Sy komposisie is vreesaanjaend, veral in die ongemaklike interaksie tussen die figure.

Die jong meisie is die fokuspunt. Sy sit op 'n bank en hou 'n spieël vas wat ydelheid verteenwoordig, sowel as die idee van die sonde van hoogmoed. Haar arms strek uit na iets, miskien 'n appel (sonde)? Die oorspronklike sonde wat terugverwys na Adam wat God se bevel verontagsaam in die teenwoordigheid van die bose.

Haar bene word geplaas op 'n verleidelike manier wat 'n seksuele konnotasie kan hê. Die ongeïdentifiseerde manlike figuur is besig om na die vuur om te sien. Sommige kritici meen selfs dat hy besig is om die 'vuur van die meisie op te steek'.

Vyf diagonale lyne is sigbaar in die komposisie wat die aparte sones beklemtoon. Daar is 'n ligbron wat van die linkerkant kom. Die meisie se dubbelsinnige houding bring die kyker van stryk, omdat daar 'n suggestie is dat haar onderklere sigbaar is.

Die jong meisie kan gesien word as 'n gesellin, besig om in die spieël te kyk. Die gebruik van komplimentêre kleure is gesien as kontras tussen die groen en oranje-rooi gloei van die vuur. Die vuurherd simboliseer warmte, weer aangespoorde liefde.

FIGUUR 9b: Marlene Dumas, *The Painter (Die Skilder)*, olieverf op doek, 1994.

Hierdie skilderstuk is 'n dubbelsinnige werk. Leerders sal verskillend reageer.

Die Skilder (1994) is gebaseer op 'n foto van haar dogter, toe 'n jong meisie (die meisie is naak in die beeld en haar hande en dele van haar lyf is bedek met verf.) Dumas gebruik portrette van haar en haar dogter in baie van haar werke.

Die Skilder is in New York gemaak.

Dumas sê van haarself: 'Ek hou van die menslike figuur en al daardie dinge, maar dit is ook maar net 'n skildery, jy kan enigiets verf – watter kleur jy ook al wil – en daar is ook 'n vryheid van verbeelding wat mense wat die beeld lees alleenlik lees as 'n ding wat vir iets anders staan, vergeet. Dit is 'n spanning in die werk vir my ...

Dit is gebaseer op 'n foto van my dogter, in die werklike lewe ... (toe sy werklik haarself geverf het. Ek was besig om met 'n vriendin te praat, en sy was besig om in die swembad te speel en ook besig om in waterverf te verf, en toe ek omdraai, staan sy daar ... Ek vind dit 'n wonderlike beeld op alle soorte vlakke ...

Die olieverfskildery is van 'n klein meisie. Sy staan in die middel van die komposisie met haar hande besmeer met verf. Haar gesigsuitdrukking is nie gelukkig nie, alhoewel sy dalk skaam kan wees. Die verftegniek het 'n afgewaterde effek. Die kunstenaar het 'n kind geverf met 'n blou maag wat die leerders dalk as kneusplekke kan interpreteer.

FIGUUR 9c: Penelope Siopis, *Shame (Skaamte)*, gemengde media op papier, 2004–2006.

Die Skaamte reeks is 'n monumentale installasie van 90 kleinskaalse werke wat die aksies van geweld op die liggame van jong meisies ondersoek. Daar is 'n sensuele skoonheid in haar gladde, druppende oppervlakte en die intensiteit van haar glansrooi palet (hier werk sy met lak, olie en emaljeverf.)

Die Skaamte-reeks inkorporeer massa-geproduseerde rubberstempels wat verklaar 'ek is jammer' en ander sentimente, uitgebeeld as lig en mooi, maar wat 'n talmende gruwel maskeer. Die werke is uitgevoer in rooie, pienke en bruine wat staan vir 'n vleeslike gruwel - 'n reeks van gemors en vlekke. Siopis beskryf hierdie werke as 'poëties van kwesbaarheid'.

Die Skaamte verwys na die skaamte as 'n staat van walging – 'n gevoel daarvan om jou eie ordentlikheid te verloor, ten aanskoue van ander mense. Die bedreigde, seksuele liggaam van die meisie is sentraal geplaas en dit dui op die geweld van verkragting en misbruik. In Suid-Afrika is die syfers van verkragting en mishandeling baie hoog. Dikwels word dit stil gehou, juis weens die skandalige beskouing daarvan.

Elk van hierdie werke dui op inmenging/indringing van die liggaam, en spreek van aggressie, vrees, dood, ens. Volgens Siopis, begin hierdie werke as vormlose mors en drup op papier. Die pienk en rooi is vlees en bloed. Sy vorm dan die beelde. Daar is ook 'n sterk konnotasie tussen die beelde en die woorde. Die glasverf en letterstempel dui op huisvlyte en is ironies.

Die *'I'm sorry'*-woorde is gestempel en kom uit die kop van 'n klein naakte meisie wat kyk hoe sy bloei in 'n groot poel. Ander frases sluit in 'thank you for sharing this special day with us' tussen die twee dun bene van 'n meisie. 'To a special father', herhaal langs die gesig. Met tye word die woorde kneusplekke en wonde op die liggame. Die clichés van tipiese geleentheidskaartjies verander in betekenis en stel 'n gewelddadige gemeenskap bloot.

Die leerders moet, na hul mening, sê watter werke die mees opregte, eerlikste en getroue boodskap uitdruk. Hul antwoord moet gemotiveer word. (10)

- 9.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hulle die kunswerke van enige TWEE kunstenaars bespreek wat geslagskwessies as 'n tema ondersoek in hul werke. (10)

(10)
[20]

VRAAG 10: KONTEMPORÊRE SUID-AFRIKAANSE (NASIONALE) EN INTERNASIONALE ARGITEKTUUR

Met die groeiende populariteit van opskiet ('Pop Up') geleenthede soos modeparades, kunsuitstallings, konserte, demonstrasies, promosionele bemerking en kosskoue, het die idee van tydelike en draagbare, maar sterk, opblaasbare strukture ('Bubbletechure') baie gewild geword. AirClad Ontwerp skep die struktuur/e sodat dit permanent op die plek gelaat kan word of weggenem en geskuif kan word wanneer dit klaar gebruik is.

- 10.1 Leerders moet die visuele bronne gegee in FIGUUR 10a tot 10d bestudeer en 'n paragraaf skryf waarin hulle die volgende bespreek:

- **Die voordele en nadele van elke struktuur bespreek deur te verwys na die keuse van materiaal en volhoubaarheid.**

AirClad is die volgende generasie van semi-permanente en permanente argitektoniese geboue ontwikkel deur Inflate, 'n maatskappy wat bekroonde argitektonies stimulerende voorraad strukture ontwerp en vervaardig spesifiek om die draagbare en tydelike geleentheidsmark te pas. Die AirClad sisteem, in sy eenvoudigste vorm, is 'n strukturele skelet met lug opgeblase bekleedsel (wat dit beskerm). Die skelet vorm 'n struktuur wat die opgeblase bekleedsel steun. Hierdie basiese geboude sisteem is 'n waterdigte skuiling. Hierdie skuiling kan opgradeer word om deure te hê of dit het die vermoë om aanbou te word aan 'n tradisionele gebou.

Voordele: Hierdie is ekovriendelik en albei volhoubaar en gemaklik. Hierdie basiese bousisteme is waterdigte skuilings.

Die skuilings/geboue kan opgradeer word om deure te hê, en het die vermoë om aan tradisionele geboue aangelas te word.

Met AirClad kan jy ander aanwendings soos beligting, klank lugversorging en stoorruimte integreer. Die produk neem nog 'n groter sin van ruimte en persoonlike voorkeur aan. Baie min energie word benodig om die hele struktuur in 'n werkende toestand te hou.

Nadele: Dié aanvanklike koste van die struktuur is baie duur. Waar sit jy 'n struktuur soos die indien jy 'n reisiger is of 'n nomadiese lewe lei? Dit is moontlik dat die eienaar nie die nodige toestemming sal hê om die opblaasbare struktuur sommer op enige plek op te rig nie.

Keuse van materiaal en volhoubaarheid

FIGURE 10a en 10b: Die opblaasbare PVC panele kan deursigtig of ondeursigtig wees om isolasie van die son/hitte retensie of goeie uitsig te bied. Alles is ontwerp sodat die hele struktuur permanent op een plek geplaas kan word of afgeslaan kan word en rondgeskuif kan word. Die materiaalgebruik bied 'n waarborg van 5-60 jaar en al die hout en aluminium elemente sal gemaklik binne hier die riglyne val.

FIGURE 10c en 10d: Hierdie hotel beliggaam die konsep van 'n karavaan en 'n permanente kamer in 'n tradisionele gebou. Die mobiele hotelkamer word geïnspireer deur die organiese vorms gevind in die natuur, en dit kan geïnstalleer word op 'n verskeidenheid van terreine. Die struktuur het verstelbare staalbene en is ontwerp om opgelig te word bokant die aarde om 'n ligte voetspoor agter te laat op die omgewing en dit het kenmerkende sferiese deursigtige venster om gaste direk met die natuur in aanraking te bring. Die gebou kan maklik verwyder word sonder enige ekologiese skade. Hierdie ekovriendelike kamers vir die moderne nomade is nie alleenlik volhoubaar nie, maar verrassend gemaklik en perfek geïntegreer met die omliggende landskap.

- **Moontlike redes waarom argitekthe oor die laaste paar jare besluit het om hul ontwerp(e) te verander.**

Die opblaasbare panele bied isolasie en strukturele eienskappe aan die voltooide gebou en laat toe dat 'n spesiale nuwe argitektoniese estetika bereik word. Airclad is 'n geseëde drukgereguleerde sisteem wat baie min energie gebruik om die hele sisteem in 'n werkende toestand te hou. Hierdie is ekovriendelike skuilings/huise wat beide volhoubaar en gemaklik is en wat in enige omliggende landskap geïntegreer kan word.

(8)

- 10.2 Leerders moet 'n opstel skryf waarin hul ten minste TWEE ander baanbreker-voorbeelde bespreek wat hulle bestudeer het.

Die volgende moet in hul opstel ingesluit word:

- Naam/Name van argitek(te) en geboue
- Redes hoekom hulle die geboue as innoverend beskou
- Analise van die geboue in terme van die volgende:
 - Funksie
 - Gebruik van materiale
 - Boumetodes
 - Terrein waarop dit gebou is

(12)
[20]**TOTAAL: 100**